

הדף היומי ברכות מ-מו

בשיתוף בית המדרש בית אב ליצירה והתחדשות בתורה

פותחים שולחן

יחד של קודש ושל חול כבסיס לזימון

בהזדמנויות רבות סועדים אנשים כשהם חולקים ביניהם שולחן. מה מבדיל בין מצב בו משפחה או חברים יושבים סביב שולחן ונוצרת "חבורה" אחת, לבין ישיבתם כל איש לעצמו, אוכל את שלו, חי בעו-למו?

כל לומד תורה מכיר את ה"חבורה" - מושג יסודי בהלכות קרבן פסח. חבורה זו הנמנית על קרבן הפסח אי אפשר לטעות בה: היא מתהווה מתוך הסכמה והז-מנה מוקדמת להתחבר לשם המצווה.

חבורה של חול

הפסקה "שלושה שאכלו כאחד חיביין לזמן", הפו-תחת את הפרק השישי במסכתנו, מעוררת את השאלה שהצגנו. כאשר אין התחברות חגיגית ליעד משותף, דוגמת חבורת הפסח, מה יוצר את ה"יחד"? ועוד שאלה טמונה כאן: האם הזימון הינו בעיקרו חובת-היחיד, המוטלת על שלושה יחידים, או שהזי-מון הוא חובת החבורה שנתועדה לטעור?

המשנה ברך מב מבחינה בין "יושביין - כל אחד מברך לעצמו" לבין "הסבו - אחד מברך לכולן". יש כאן קריאת כיוון עקרונית: על פי המשנה, מציאות ה"יחד" נוצרת - בניגוד לחבורת הפסח - על ידי גינוני סעודה מוגדרים, גינונים שמקורם רחוק מעניי-ני מצווה ורוח: הסבה, יין (ואולי רק כזה הבא בסוף הסעודה), ריח ה"מוגמר".

כיוון דברים זה מפתיע ומחייב תשומת לב. אנו לומדים מכאן, שאף שלכאורה הצד הגשמי של הסעו-דה מכוון כל אחד ואחד לחווית גרונו הוא וסיפוק בטנו שלו, המציאות המענגת של האכילה עשויה גם להשפיע על הדעת ועל ההתכוונות עד שהמתענגים

אם החמצתם - תקציר דפי השבוע שהיה

שבת קדש, ברכות דף לג

"אין הערוך ממית אלא החטא ממית". מימרא נודעת זו של רבי חנינא בן רוסא משלימה דיון קצר בבעלי חיים מסוכנים, אגב דברי המשנה "אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק [תפילתו]".

המשנה הבאה עוסקת בהזכרת גבורות גשמים, שאלת גשמים והבדלה בתפילה. הגמרא מנמקת מדוע יש להבדיל גם בתפילה וגם על הכוס ומלמדת את דיני ההבדלה כאשר יום טוב חל במוצאי שבת. המשנה האחרונה ברך זה אוסרת שינוי מטבע התפילה באופנים המתפרשים כמינות.

יום ראשון, ברכות דף לד

ענייני תפילה מעסיקים אותנו ברך זה עד לסוף הפרק: המשנה מבררת את דינו של "העובר לפני התיבה" וטעה, ודינו בנשיאת כפיים כאשר הוא כהן, והגמרא מרחיבה. עוד מתברר בגמרא ייחודן של ברכות ראשונות ואחרונות שבעמידה, הלגיטימיות של הארכה בתפילה כמו של קיצור בה, ופרטי הקי-רות וההשתחואות בתפילה. המשנה הבאה עוסקת במשמעות הרוחנית של טעות בתפילה, והגמרא מפליגה בדברי אגדה על השכר הצפון לצדיקים לעתיד לבא (שלא כשמואל שאמר "אין בין העולם הזה לעולם הבא אלא שעבוד מלכויות בלבד"). הפרק מסתיים בסיפורי תפילותיו של רבי חנינא בן רוסא.

יום שני, ברכות דף לה

אנו פותחים את פרק השישי, ועמו את העיסוק בברכות הנהנין. הדיון הראשון בגמרא תר אחר מקור לחובת הברכה. המקור איננו, "אלא סברא הוא - אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה". בעמוד ב' נפרשת המחלוקת המפורסמת של רבי ישמעאל ורבי שמעון בר יוחאי בשאלת מקומו של עמל הפרנסה החקלאי - האם כך ראוי לכתחילה בכחינת "הנהג בהם דרך ארץ" או שבמציאות אידיאלית "מלאכתם נעשית על ידי אחרים". עוד מוזכר שדרוורת הראשונים "עשו תורתם קבע ומלא-כתם עראי".

לימוד יומי

שבת, נח אדר ב' < שישי, ו ניסן

בבלי	ברכות מ < ברכות מו
משנה	תרומות ג, ה-ו < תרומות ד, יא-יב
מקרא	נחום ג < זכריה א-ב
הלכה	או"ח של, י < שלד, ב
רמב"ם	מעילה ה < קרבן פסח ד
רמב"ם ג"פ	טומאת מת א < טומאת מת כ

הזימון נוצר מעין ציבור בועיר אנפין - על כן שניים לא יכולים לזמן. לעומת זאת לפי רבי אבהו ה"יחד" שנוצר בסעודה אינו אחדות אמיתית - והתפילה המיוחדת של הזימון נשארת ברכה של יחיד על אף שחויית ההתקשרות בסעודה מביאה לקריאה "הבו גדול לאלוקינו".

טובים השניים

התלמוד הירושלמי מקשר בין הדיון אם שניים שאכלו רשאים לזמן לבין מחלוקת "אם שניים שדנו דיניהם דין". הקשר הזה מלמד שאכן עומדים בפנינו שתי תפיסות יסוד בגילוי האלוקות בעולם: האם רק דרך יחידה חברתית פורמלית המסוגלת לייצג את כלל הציבור, כבית דין של שלושה, או שישנו כוח בעצם הקשר האנושי - "טובים השניים מן האחד" - לכונן מציאות של נוכחות תורה אלוקית.

המשנה במסכת אבות (ג, ו) מונה את דרגות השראת השכינה לפי עוצמות היחד: רבי חלפתא איש כפר חנניה אומר: עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שורה ביניהם... ומנין אפילו חמישה... ומנין אפילו שלושה... ומנין אפילו שניים... ומנין אפילו אחד. לפי הפסוקים המובאים שם מצטיירת הירארכיה של גילוי שכינה - "עדת-אל" (10), "אגודה" (5), בית דין (שלושה), דיבור של חבורות (2) עד אשר "בכל מקום אשר אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיך".

דב ברקוביץ'

יום חמישי, ברכות דף לח

דיוקם של חכמינו בלשון מביאם לדיון בשאלת הנוסח הנכון: "מוציא לחם מן הארץ" או "המוציא" (להלכה "המוציא"). מה מברכים על ירקות שנתבש-לו? - מסקנת הגמרא היא שהברכה עומדת ביחס הפוך לברכה על הירק החי: "כל שתחילתו בורא פרי האדמה, שלקו - שהכל נהיה בדברו. וכל שתחילתו שהכל נהיה בדברו, שלקו - בורא פרי האדמה".

יום שישי, ברכות דף לט

"זית שאמרו", קובעת הגמרא בעניין שיעור "כזית" לברכה, "לא קטן ולא גדול אלא בינוני וזהו אגורי". לאחר מכן מביאה הגמרא סיפור על תלמיד שהביאו לפניו כרוב מבושל ופרגיות ודנה בסדר הברכות הראוי: האם הברכה החשובה - בורא פרי האדמה - קודמת, או העדפתו האישית ("חביב"). שוב חוזרת הגמרא לדון בברכות הראויות למא-כלים מיוחדים: גרגרידי דליפתא, תבשיא דסילקא ומיא דסילקא.

בסיום פותחת הגמרא בסוגיית בציעת הפת: האם קודמת ברכה לבציעה או להיפך; דינו של מי שהביאו לפניו גם שלמים וגם פתיתים (כוצע על השלם, ואם החצי גדול יותר - "מניח פרוסה בתוך השלמה ובוצע").

שי קריגמן

תשובות לארבע קושיות (עמ' 2)

1. אהרן בלבד (ט, כ"ב)
2. חולד, עכבר, צב, אנקה, בה, לטאה, חומט ותנש - מת (יא, כ"ט - ל')
3. כל מקום במקרא שנאמר נפילה, וזהו נפילה על, במיזו - בר מיזו, חוץ ממש-עשרה פעמים בהם הנפילה היא אצל, כבכאן.
4. מעלת גרה (יא, ג')

הרצאות השבוע

ירושלים

יהדות

יום עיון לכבוד חג הפסח 14:00-9:00, משתתפים: יעל שלוסברג, נטע שפירא, הרב דניאל אפשטיין, הרב אריאל הולנדר, מתן, רח' רשב"ג 30, עלות: 35 ₪

פרופ' רחל אליאור, פרשנויות גלויות וסמויות בפרשת הצרעת בחוק ובמיתוס, במסגרת הסדרה "פותחים שבע", מכון ון ליר, לובוסינסקי 18:30, 43 יום א

הרב מרדכי אלון, פרשת השבוע, בית הכנסת ישרון, יום א', 20:30

פרופ' שלום רוזנברג (מנחה), יהדות, תרבות ומורע - מפגשים עם אנשי מדע ורוח, מרכז שורשים, שמאי 13, יום א', 20:30, 15 ₪

ערב עיון בנושא: הלכה, מדינה ומשפט. משתתפים: הרב שלמה מ' עמאר, הרב שאר ישוב כהן, פרופ' אליאב שוחטמן, ד"ר מיכאל יוגודה, מכון אריאל, רח' הפסגה 5, יום ד', 019:0

הרב בני לאו, פרשת שבוע, בית הכנסת 'שורון', יום ד', 20:30

ארוז משה דורון, הנפש - ע"פ סיפורי רבי נחמן מברסלב מרכז שורשים, שמאי 13, יום ד', 20:30, 15 ₪

הרב עדין אבן ישראל (שטיינזולץ), חסידות - חביד, מרכז שטיינזולץ, שכונת נחלאות, יום ה', 20:00

הרב דניאל סטבסקי, את ואני - פרקים בזוגיות, מרכז שורשים, שמאי 13, יום ה', 20:00, 15 ₪

ספרות והגות

השקת הספר שכול והאגדה החיה, מאת פרופ' מרדכי רוטנברג. אונ' העברית - קמפוס הר הצופים, בית מאירסדרוף, יום א', 15:30, 02-5881477

פרופ' דימיטרי סגל, ובחרת בחיים - משנתו של דוסטויבבסקי, בית עגנון, קלאוזר 16, יום ב', 19:30, 30 ₪

אירוע לרגל הוצאתו לאור של 'משיב רוח' - גיליון מיז על ההתנתקות. משתתפים: פרופ' אבי רביצקי, הרב יואל בן נון, ברוך כהנא. כן ישתתפו משרדיר משיב רוח. מרכז מורשת בגין, רח' נכון 6 (מול הסינמטק). יום ג', שעה 20:30, 20 ₪. נא להירשם בטלפון: 02-6452651

יום שישי עם עננין. 9:00 - סיור בעקבות עגנון. נפגשים בחצות בית ד' 1 ליד קפה שיקספיר. 12:00 - ההצגה "עובדיה בעל מום". עלות: 80 ₪ ממלץ להזמין מקומות מראש, טלפון: 02-6783378

עוד

אהרן פררה מתארח בהכליל - בית קפה לצעירים, החצר הירושלמית - שירים, סיפורים ואנקדוטות על ירושלים שאהבנו. בית אצ"ג, יפו 34, מדצ"ש, 21:45, 30 ש"ח

סיור בגן הבוטני בקמפוס הר הצופים. מקום מפגש: שעד כביש 4, יום ה', 15:30, לפרטים: 02-5882811

ד"ר אדולפו רויטמן, "האיסיים בקומראן? מיתוס מול מציאות", מוזיאון ארצות המקרא, יום ד' 19:30

גוש דן

יהדות

הרב יצחק בונסון, חסידות ברסלב, מדרשת "שיר חדש", ארלוורוב 86 ת"א, יום א', 20:00, 15 ₪

הרב יעקב אריאל, סוגיות פובציאליות בהלכה, אונ' בר אילן - המדרשה לבנות, יום ב', 18:00, נשים בלבד

יום עיון לצעירים בנושא תורה ומדע. משתתפים: הרב מרדכי אלון, הרב ישראל רוזן, הרב יגאל שפרן, פרופ' עלי מרצבך, פרופ' נתן אביעוד, אונ' בר אילן, אולם מנין, יום ג', 09:00

יש מאיר, סיפורי בראשית לאור תורת הסוד, בית תמי - מרכז בעלי המלאכה 16 (גינת שינקין), יום ג', 20:00, 10 ₪

משה בכר, מעם לועז - יציאת מצרים, דרשות הרב - דיני פסח, אונ' ת"א, בניין ווב, חדר 103, 18:00

הרב שלום ארוש, חסידות - ברסלב, בית הכנסת על שם חללי צה"ל, רח' המעפילים פינת המצודה חולון, יום ה', 22:30

ספרות והגות

יפת פלג, בשהמשתתף היווני פגש את ליל הסוד, מוזיאון א"י, רמת אביב, יום ג', 19:00

קברט ספרותי של שירה צעירה. המשתתפים: דנה אמיר, עודד גיורי, שי רותן, אבישר הר-שפי, אריאל יזנדר, גלעד מאירי, דויד מור, שחר מרדכי ואלחנן ניר. בית הסופר, רח' קפלן 6, יום ד', 20:00, 20 ₪

א"ב יהושע, העלייה הפסיכולוגית הסמויה והכרעותיה הדרמטיות בתוך הביצה הדוממת של סיפורי פשוט לעננין, אונ' ת"א, בנין גילמן אולם 144, יום ה', 12:00, הכניסה בתשלום

השרון

יהדות

איתמר פרלמן, פנימיות התורה, בית הכנסת "חברת מנשיות", שכ' תחכומי, פרדס חנה, יום א', 22:00, גברים בלבד

הרב שמעון טייכנר, חסידות - ברסלב, עדין - מקום לשבת, דרך הנדיב 29, פרדס חנה, יום ג', 20:00

אורי וינגרוד, תורת ימימה, עדין - מקום לשבת, דרך הנדיב 29, פרדס חנה, יום ד', 19:30